

ISSN 1652-7224 • Publicerad den 16 december 2009
Klicka här för utskriftsvänlig version

Languages on this page:

En boll, en bomb och behovet av en tvärvetenskap

Rapport från idrottshistoriska symposiet, Malmö 2009

Daniel Arvidsson

Humanistiska institutionen, Örebro universitet

(På bilden dessutom, från vänster till höger, Oskar Solenes, Helena Tolvhed, Cecilia Stenling och Susanna Hedenborg)

Den 12–13 november 2009 gick det sjätte biennala idrottshistoriska symposiet av stapeln i den gamla varvsstaden Malmö. Arrangörerna, Idrottsvetenskap vid Malmö högskola, Sveriges Centralförening för Idrottens Främjande (SCIF), samt Idrottsmuseet i Malmö, kunde glädja sig åt ett väl genomfört arrangemang med många deltagare och ett intressant program. Upplägget skilde sig från tidigare år, i det att de två dagarna hade olika fokus.

Första dagen ägnades åt "idrottens platser och idrotten som kulturarv" och innefattade utöver föredrag och diskussioner en stadsvandring i Malmö med besök på nya och gamla arenor. Dag två handlade om den idrottshistoriska forskningen i en brytningstid. Vad kommer den nya

generationen idrottshistoriker att forska om, och vad tycker den äldre generationen om det?

Forumets korrespondent på symposiet, Daniel Arvidsson, följde uppmärksamt förhandlingarna och sammanfattar tvådagarssymposiet i den här rapporten. Den som vill fördjupa sig ytterligare kan se alltihop i rörliga bilder, **första dagen** för sig och **andra dagen** för sig.

Den 12-13 november hölls det 6:e Idrottshistoriska symposiet i Malmö. Som vanligt var programmet späckat med intressanta sessioner och årets tema "Idrotten som forskningsfält och kulturarv" lovade många givande föredrag med representanter från Norge, Sverige och Finland (Else Trangbæk, Danmark lämnade tyvärr återbud). Symposiet hade som vanligt arrangerats genom ett förtjänstfullt samarbete mellan Sveriges Centralförening för Idrottens Främjande (SCIF), Idrottsvetenskapen vid Malmö högskola och Idrottsmuseet i Malmö. Det största ansvaret får ändå tillskrivas Helena Tolvhed (Historiska studier/Idrottsvetenskap, Malmö högskola), som på ett ypperligt vis planerat konferensen. Tolvhed hälsade oss välkomna tillsammans med Ulf Lönnqvist (SCIF) och därefter brakade det hela loss!

Temat för den första dagen var "Idrottens platser och idrott som kulturarv" och först ut var Pontus Forslund (museipedagog, Göteborgs stadsmuseum) som pratade under rubriken "Trenden fotbollsmuseer: Minnen som identitet". Forslund introducerade oss i det växande fenomenet fotbollsmuseer. Idag finns det ca 40 stycken, varav de flesta är belägna i de stora fotbollsländerna i Europa. Syftet med fotbollsmuseerna är bland annat, menade Forslund, att dokumentera minnen från stora idrottshändelser och bevara artefakter med hög nostalgifaktor. Forslund underströk också klubbmuseernas syfte att stärka och bevara föreningsidentiteten. De nationella fotbollsmuseerna riktar sig däremot till en bredare målgrupp och har mer allmänna kulturhistoriska ambitioner. Både klubbmuseerna och de nationella museerna tycks dock locka mest manliga besökare.

Symposiets arrangör par excellence och ordförande under dess förhandlingar, Helena Tolvhed, förbereder en ny session, allt medan deltagarna intar sina platser efter kaffepausen. (Foto & collage Kjell E. Eriksson)

Därefter var det dags för Håkan Karlsson (arkeolog vid Institutionen för historiska studier, Göteborgs universitet) med föredraget "Försummat kulturarv: Det näraliggande förflutna och fotbollens platser". Två frågor var viktiga för Karlsson i kulturarvsforskningen: Vad väljs ut? Vem är det som väljer ut? Denna maktaspekt resulterar i ett *urval* av produkter som betraktas som kulturarv, menade Karlsson. Bevarandet av fotbollens kulturarv hanteras inte inom gängse kulturarvsförvaltning utan det är främst klubbar och andra intresserade aktörer som driver dessa frågor. Detta kom att diskuteras tillsammans med hur, och med vad, fotbollens kulturarv kan bidra till det nationella kulturarvet. De främsta argumenten som framfördes för bevarande av exempelvis idrottsplatser var att de fortsätter brukas som idrottsplatser och grönytor men också att de kan visa idrottens centrala betydelse i kulturhistorien. Om inte idrotten och andra kulturhistoriska yttringar får utrymme inom det traditionella kulturarvet kan risken vara, menade Karlsson, att det skapas ett kulturarv som få människor känner engagemang för.

Sedan var det dags för Karl Örsan (chef för Riksidrottsmuseet) och Marita Arvidsson (chef för Nordiskt travmuseum) att berätta om sina respektive verksamheter. Örsan talade om att ställa ut idrott förr och nu medan Arvidsson pratade om det nordiska travmuseets tillkomst och aktiviteter i Årjäng. Örsan behandlade några centrala museiideologiska aspekter i

idrottsutställningar från år 1892 fram till idag medan Arvidsson berättade om för- och nackdelarna med att vara ett museum på en liten ort.

Den första dagen avslutades sedan med en rundvandring, under Karin Books (Idrottsvetenskap, Malmö högskola) ledning, där deltagarna fick ta del av idrottens äldre och mer moderna kulturarv från Hästhagen till Malmö FF:s nya arena (alternativt 'från närvidrottsplatser till skrytarener'). Under den efterföljande paneldiskussionen (Niklas Ingmarsson, Anne-Lis Nilsson, Jörgen Mårtensson, Nils-Olof Zethrin, moderator Torbjörn Andersson) på temat "Hur kan man bevara och förmedla idrottens kulturarv?" kunde det konstateras att idrottens (im)materiella kulturarv till stora delar var skapat av entusiaster för entusiaster med en stor portion nostalgi. Diskussionen fortsatte kring idrottens svårigheter att etablera sig vid normala museer och ett intressant inlägg i diskussionen var i vilken utsträckning det var segrarnas historia som förmedlades vid idrottsmuseerna. Ja, vilket utrymme har förlorarna i idrottshistorien och vilken kunskap finns att hämta här?

På kvällen blev det visning av Malmö idrottsmuseum som följdes av en hejdundrande middag på Restaurang Ankara. Mätt och belåten somnade er rapportör!

Dag två rivstartade med den stora och svårbesvarade frågan "Vad är idrottsvetenskap?". Aage Radmann (Idrottsvetenskap, Malmö högskola) talade under denna rubrik om bland annat idrottsutbildningens historia. Idrottsutbildningar finns idag vid ca 17 högskolor/universitet i Sverige och Radmann lyfte frågan om detta eventuellt är en överetablering med tanke på att utbildningarna ska vara baserade på beprövade erfarenheter och vetenskaplig grund. När Radmann sedan ställde de 9 miljoner kronor som varje år öronmärks för idrottsforskningen mot de ca 300 miljoner kronor som fotbollsväldet i Sverige kostar gick det ett sus genom publiken. Forskningen behöver mer pengar!

Det var sedan dags för den levande legenden Jan Lindroth (professor emeritus i Historia med inriktning mot idrott) att äntra scenen. Lindroth inledde med att motivera vikten av att diskutera idrott och idrottsforskningen under rubriken "Idrottshistorians framväxt". Lindroth menade att idrottsforskningen är alldeles för dåligt internt debatterad och att detta i sin tur riskerar att hota traditionsmedvetenheten och yrkesidentitet inom idrottsforskarkollegiet. Härefter bjöd Lindroth på en idrottshistoriografisk resa kryddad med intellektuell skärpa inlindad i en väldresserad språkdräkt. Lindroth beklagade sig över samtida idrottshistorikers nutidsfetischism och pekade på behovet av fortsatt forskning om bland annat Linggymnastiken, Sveriges största idrottsliga export. Jag kan varmt rekommendera föredraget!

Jan Lindroth, historisk idrottshistorisk professor, numera emeritus, beklagade sig över samtida idrottshistorikers nutidsfetischism och pekade på behovet av fortsatt forskning om bland annat Linggymnastiken, Sveriges största idrottsliga export.

Mats Greiff (Historiska Studier, Malmö högskola) talade om "Idrottshistoria som social- och kulturhistoria" och framförde tre viktiga ledstjärnor för den goda historieskrivningen:

1. Vikten av att skriva totalhistoria där framför allt enfaktorsförklaringar ska undvikas av historikern.
2. Undvika 'segrarnas' historia
3. Utgå från ett kritiskt maktperspektiv

Greiff, som hämtade inspiration från de brittiska historikerna Eric Hobsbawm och E P Thompson, fick en del kritik för dessa ledstjärnor där bland annat Jonny Hjelm pekade på de problematiska aspekterna av en total historieskrivning. Greiffs poäng var dock att en fotbollsklubb med fotbollsspelande kvinnor inte kan förstås utan att det samhälle som fotbollsklubben är verksam i också behandlas.

I slutet av sin föreläsning kom Lindfeldt, med hjälp av Else Trangbæks forskning, in på ett intressant sätt att tolka kommersialiserade idrotter respektive professionsidrotter. Lindfeldt menade att idrottsliga identiteter inom formel 1, tennis och cykel formas utifrån ett kommersiellt präglat paradigm. Fotboll däremot utgår av tradition från ett mer nationellt präglat paradigm. Lindfeldt menade dock att Champions League kan tolkas som ett tecken på att även fotbollen rör sig mot det kommersiella paradigm. Olika idrottsgrenar, på skilda nivåer, bör alltså tolkas på olika sätt, som olika kulturer!

Under den avslutande paneldebatten (Cecilia Stenling, jag, Oscar Solenes, Helena Tolvhed, moderator Susanna

Hedenborg) på temat "Idrottsforskning i förändring" fanns många frågor och vi yngre forskare gjorde så gott vi kunde för att ge våra svar på frågorna. Hur kan männens numerära dominans minskas? Vilka strategier ska vi anamma för att få pengar på våra ansökningar? Hur ska vi förmedla våra forskningsresultat? Vad händer med kvaliteten på grundutbildningen när forskningen är tvärvetenskaplig?

Det var inga lätta frågor vi fick att brottas med men som avslutning på den här rapporten menar jag att Symposiet, som i år besöktes av ca 70 deltagare, är en viktig mötesplats för Nordens idrottsforskare från olika traditioner, journalister, museipedagoger, redaktörer m fl. Men mötena måste ske oftare! Nätverken, framförallt bland oss unga måste stärkas! Exempelvis behöver ett flertal böcker med nordiska perspektiv skrivas för grundutbildningarna, så att den amerikanska och manliga hegemonin bryts!

Förhoppningarna förstärktes när bomben briserade, att Susanna Hedenborg numera som första kvinna kan titulera sig professor i idrottsvetenskap!

Copyright © Daniel Arvidsson 2009